

Nr 1 2022

Åarjelsaemien gærhkoepiaerie
Sørsamisk kirkeblad
Sydsamiskt kyrkblad

Daerpies
Dierie

Støtte til samiske rettigheter i både Sverige og Norge

Side 2, 4 og 5

Bøker om døden i livet

Side 15

Saemien Gærhkoebiejieh Enarisnie

Bielie 12

Ett ljus för varje skändad kvarleva

Sid 20

Mange representanter fra organisasjoner, politiske partier og reindrifta holdt appeller under støttemarkeringa på Fosen.

FOTO: HANNE HANSEN

Mange samlet til solidaritetsmarkering på Fosen

Siste helg i februar var deltagerne fra hele Norge vært samlet ved Storheia og Roan vindindustriområder i på Fosen. De deltok på et støttearrangement i forbindelse med høyesterettsdommen i oktober som gav reindriftssamene på Fosen medhold i at utbyggingen på Storheia og Roan krenker samenes rett til å utøve sin kultur.

Konsesjonene til de to anleggene er kjent ugyldige. Men lite har skjedd etter at høyesterettsdommen ble kunngjort. Motvind Norge og Naturvernforbundet tok derfor initiativ til et støttearrangement ved å samle engasjerte mennesker fra hele landet. Motvind Norge og Naturvernforbundet har lenge støttet reindriftssamene på Fosen som har kjempet mot utbygging av reinbeiteområdene i omtrent 20 år.

POLITISK DELTAGELSE

Arrangementet foregikk over to dager. Begge dager var mellom 80 og 100 engasjerte mennesker til stede. Mange deltok fra ulike organisasjoner. Noen kom fra grupper

Reindriftsutøvere fra sør-gruppa på Fosen Jon Kristian Jåma (til venstre) og Leif Arne Jåma (til høyre) sammen med stortingspolitiker Andre N. Skjelstad (i midten) er samstemt i sitt budskap: Vindturbinene må ned!

FOTO: KARI MERETE ANDERSEN

som selv har kjempet mot vindkraft på sine hjemsteder. I tillegg deltok politikere fra fylkesting og Storting. Andre N. Skjelstad sitter på Stortinget for Venstre og holdt en appell med beskjed om at området må tilbakeføres og turbinene må ned. Hege Bae Nyholt er stortingspolitiker og holdt et engasjert innlegg om hvorfor Rødt ønsker at turbinene skal demonteres. Det samme gjorde Torgeir Strøm, fylkespolitiker fra SV, som sa følgende:

– For når vi ser ut i verden, så er det tid for å slå ring om men-

neskerettighetene. Det er tid for å slå ring om folkeretten. Det er tid for å slå ring om den demokratiske rettsstaten. Regjeringa i Norge må derfor vise at de står opp for rettsstaten og urfolks rettigheter.

ORGANISASJONER OG REINDRIFTA

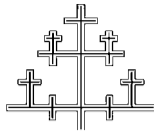
Andre som holdt innlegg var blant andre Raine Ørsnes og Siri Fjeseth fra Folkehelseutvalget til Motvind Norge, Magne Vågsland, leder i Naturvernforbundet i Trøndelag, representanter fra ulike lokallag av Motvind Norge og mange flere. Rein-

driftssamene på Nord-Fosen, nord-gruppa, består av Terje Haugen, som er leder i Fosen reinbeitedistrikt, og to kvinner som begge har tatt over reindrifta etter sine fedre; Sissel Holtan og Elise Holtan Pavall Årbogen. De holdt innlegg på søndag der de fortalte om hvordan de bruker områdene og hvorfor akkurat disse områdene er så viktige for at reindrifta skal kunne drives forsvarlig i deres distrikt.

POLITIVAKT OG TAKK

Politiet sto vakt begge dager. De passet på at arrangementet ikke var til hinder for trafikken, og at arrangementet fikk holde på uforstyrret. De uttrykte stor forståelse for engasjementet i saken. Naturvernforbundet i Namdalen ønsker å takke vertsorganisasjonene for et godt gjennomført arrangement og håper at høyesterettsdommen får konsekvenser slik at reindriften på Fosen kan eksistere også for kommende reindriftsgenerasjoner.

HANNE HANSEN,
STYREMEDLEM I NATURVERNFORBUNDET I NAMDALEN

Hjarta blør

Når denne leiaren blir skriven rasar krigen i Ukraina. President Putin i Russland har beordra militære styrker inn i broderlandet med stridsvogner, artilleri og rakettangrep. Det er ufatteleg og vondt å sjå at det finst vilje til slik valdsbruk og øydelegging. Hjarta blør.

Kva som er den egentlege grunnen for å gå til massivt militært åtak er vanskeleg å seia sikkert. Ønskje om makt og innflytelse er fort ein viktig drivkraft i alle slag konflikter, og samstundes er det eit mål utan ende. Den meir offisielle grunngevinga for invasjonen ser ut til å gå langs to linjer. Den eine er det etniske perspektivet der ein vil verna om «sine egne». Å nytta aggressiv vald mot andre gir ingen menneske beskyttelse. Den andre grunngevinga er at ein vil byta ut den demokratisk valde regjeringa som av den russiske presidenten har blitt omtalt som «narkomane nynazistar». Ein slik omtale er eit steg

«Guds hjarta blør når urett og overgrep får skje.»

i de-humanisering av ein motpart. Vi har sett i historia kva det kan føra til av gruvsame handlingar. Hjarta blør.

RASEFORSKING

Men hjarta blør òg når vi ser på vår eigen norske og svenske historie. I år er det 100 år sidan Rasbiologiska institutet ved vart oppretta i Uppsala. Ideologien og tankegangen bak raseforskninga er den same som låg til grunn for nazistane sin tanke: Nokre «rasar» er meir utvikla og står på eit høgare nivå enn andre. Og i forskinga sitt namn vart òg samiske vaksne og barn målt og undersøkt, avkledd og fotografert. Det er liten grunn til tru at dei som vart utsette for dette ga informert og frivillig samtykke. Det var autoritetar som kom og sa at dette skulle skje. Er det då rett at vi skal ta

vare på dette materialet? I dag må vi kalla i alle fall delar av dette for overgrepsmateriale. Likevel ligg dette fritt tilgjengeleg i universitetsbiblioteket. Hjarta blør.

LANDET FORSVINN

I dette bladet kan du òg lesa om reaksjonar på gruveplanar i Gällö i Sverige. Både frå kyrkjeleg hald og i frivillige organisasjonar kjem det protestar mot planane som vil vera øydeleggjande for det samiske samfunnet. Og i Noreg ventar ein fortsatt på at Høgsterett sin einstemmig dom skal få praktiske konsekvensar for dei ulovleg oppførde vindkraftverka på Fosen. Kva samfunn er det vi vil arbeida for når menneskerettar, og til og med høgsterettsdomar, blir neglisjert til fordel for kortsiktig økonomisk gevinst, gevinst for dei som ikkje blir råka av uretten? Hjarta blør.

FRAMTID

Når du les dette kan det ha skjedd endringar. Men når du les dette er

du kanskje òg på veg inn i påskeveka. Der får du høyra forteljinga om Jesus, i kyrkja si tru Guds son, som blir fornedra, pint og krossfest. Det var Guds hjarta som blødde. Guds hjarta blør når urett og overgrep får skje. Men påsken si forteljing sluttar ikkje der. Den går fram til påskedagen, til oppstoda og livet som sigrar. Vi skal leva i tru, i tillit, håp og handling. Slik vi finn det i ei av bønene Kirkens Nødhjelp har laga i samband med fastetida: *Kjære Gud, hjelp oss så vi rettar blikket utover og ser dei mange som treng din kjærleik. Og minn oss dagleg om at det er vi som er dine hender og føter.*

EINAR
SØRLID
BONDEVIK

– Så mycket jag lärt mig!

Under åren 2015–2021 har jag haft det fina uppdraget att sitta som biskopsmötets representant i Samiska rådet i Svenska kyrkan. Det är ett råd under kyrkostyrelsen och dess samiska ledamöter utses av Sametinget, Saminuorra, och de två nordligaste stiftet. Till dem tillkommer en representant för vardera kyrkostyrelsen och biskopsmötet.

Jag har verkligen uppskattat uppdraget, de möten, samtal och uppdrag rådet haft. Och så mycket jag lärt mig! Med smärta och sorg har jag fått sätta mig in i det förtryck som Svenska kyrkan på statens uppdrag

utsatt det samiska folket för. Med tacksamhet har jag fått möta en andlighet och en aktning för vår natur som berört mig djupt, men också bekräftat den kärleken till naturen och det andliga arv jag själv bär med mig.

STARK UPPLEVELSE

Jag kan också med stolthet konstatera att den ursäkt till det samiska folket som i november framfördes i vår nationalhelgedom, Uppsala domkyrka, inte hade varit möjlig utan

Eva Nordung
Byström.

Samiska rådet. Det var en stark upplevelse att få delta och medverka i den gudstjänsten och jag vet att den har betytt mycket för många.

KONKRETA ÅTGÄRDER

Svenska kyrkan kräver inget svar på ursäkten som framfördes. Den är vårt sätt att erkänna det onda vi gjort och visa att vi vill finna goda vägar framåt. Men ursäkten består inte bara av ord framförda under högtidliga former. Den åtföljs av åtta åtaganden som ligger till grund för en handlingsplan med konkreta åtgärder för de kommande tio åren. I denna handlingsplan lyfts bland annat den svåra markfrågan.

Åtgärderna och handlingsplanen är för mig den viktigaste delen av vår ursäkt. Om ursäkten ska kunna betraktas så sann och ärlig att det samiska folket kan ta emot den, måste vi i Svenska kyrkan inse att det är den praktiska följderna i handling som utgör den egentliga ursäkten. Jag ser därför med förväntan och ödmjukhet fram emot att vi går från ord till handling i denna nödvändiga försoningsprocess.

EVA NORDUNG BYSTRÖM,
BISKOP I HÄRNÖSANDS STIFT OCH
BISKOPSMÖTETS REPRESENTANT
I SVENSKA KYRKANS
SAMISKA RÅD 2015–2021

Samiska vinjetter i Daerpies Dierie

Första sidan:

Orre saernieh: Nyheter
Gieries lohkih!: Kära läsare!
Noere almetjh: Barn, ungdom
Guvvie: Porträtt
Doen jih daan bijre: Lite av varje
Guktie usjedem: Hur jag tänker

Åssjalommesh: Tankar, andakt
Gie jih gusnie årroeminie: Vem och var
Kultuvre: Kultur

Både urfolks rättigheter og naturvern var tydelige paroler på markeringa til støtte for reindrifta på Fosen og høyesterettsdommen.

FOTO: HANNE HANSEN

Verdig nasjonal- dagsfeiring i Namsos

Namsos menighet hadde lagt opp til et utvidet program for årets feiring av 6. februar. Menigheten har i flere år markert den samiske nasjonaldagen, og i år var det et enda bredere samarbeid med ulike aktører.

Feiringen av dagen startet i Namsos kirke med en flott festgudstjeneste med vel 60 personer til stede. Saemien Åålmege bidrog med tekstlesing og preken. Etter gudstjenesten var det lagt opp til to foredrag i Gamle kinosal. Det første var ved Nils Roger Duna som fortalte om samisk bosetting i Namsosområdet.

Det andre foredraget var ved reindriftsutøver Terje Haugen som fortalte om hvordan det er å leve med vindkraft-industriens planer om utbygging på Nord-

Diakoniarbeider i Saemien Åålmege Bertil Jønsson holdt preken i gudstjenesten som ble ledet av sokneprest i Namsos Mark Akali.

FOTO: MONICA KAPPEFJELL

Fosen. Foredraget var i praksis en forkortet beskrivelse om en periode på 20 år med utfordringer i møte med vindkraft-utbygging.

Det har endt med rettsak. Reindrifta vant enstemmig i Høyesterett. Iverksettelse av dommen ser imidlertid ut til å drøye.

– Jeg ville egentlig ville stilt i helsvart bekledning denne dagen, sa Terje Haugen. De som hørte han fortelle fikk god forståelse for det utsagnet. Det gjorde sterkt inntrykk. Legges reindrifta stille ned når vindkraftanleggene har overtatt for store områder til beite, eller blir høysterettens ord tatt til følge? Om lag et tjuetalls personer fulgte foredragene, og det ble også anledning til kaffe og uformelle samtaler.

Terje Haugens.

BERTIL JØNSSON/
MONICA KAPPEFJELL

Biskoparna engagerar sig i frågan om gruva i Gáallok

Den 31 januari skrev ärkebiskop Antje Jackelén och biskopen i Luleå stift Åsa Nyström ett öppet brev till regeringen rörande ett kommande beslut om en eventuell gruvetablering i Jokkmokk. Biskoparna lyfter människors oro och förtvivlan över konsekvenserna av en framtida gruva.

Biskoparnas brev har väckt debatt både inom och utanför Svenska kyrkan. Något svar från regeringen hade vid denna tidnings pressläggning inte kommit. Här publiceras en bearbetad och förkortad version av de båda biskoparnas brev.

INTERESSKONFLIKTER

Frågan om gruvetableringar ställer intressekonflikter på sin spets. En gruva bedöms få stora konsekvenser för den samiska befolkningen och för samiska näringar i Jokkmokk.

Förespråkarna för en gruvetablering ser å sin sida en satsning på tillväxt, grön omställning och nya jobb i Norrbotten. Många Jokkmokksbor är kluvna inför en gruvetablering och det

skapar lokala konflikter där ortsbor ställs mot varandra. Gruvor behövs, som viktiga delar i den gröna omställningen, anser biskoparna Antje Jackelén och Åsa Nyström. Men de menar att hållbarheten av gruvan i Gáallok starkt kan ifrågasättas. Vilket även länsstyrelsen i Norrbotten funnit vid en tidigare prövning av ärendet.

HÅLLBARHETENS FYRA DIMENSIONER

Biskoparna ifrågasättande grundar sig på Svenska kyrkans fyrfaldiga hållbarhetsbegrepp: ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt-existentiellt. Gruvetableringen i Gáallok är i konflikt med hållbarhetens alla fyra dimensioner anser de och argumenterar fortsättningsvis: Gruvetableringen skulle medföra omfattande negativa konsekvenser ur miljösynpunkt. Här sätts områden och verksamhet av riksintresse på spel. Världsarvet Laponia hotas, vilket FN-organet UNESCO påtalat för regeringen. Renbetesområden går förlorade och flyttleder skärs av. Vägetable-

ringar innebär stora störningar i ett område där vattenkraft och annat sedan tidigare redan påverkat rennärings negativt.

KORT TIDSPERIOD

Viktiga riksintressen riskerar att skadas enligt länsstyrelsen som motsatt sig en gruvetablering. Den planerade gruvans livslängd uppges enligt ansökan vara 14 år. Det är en så kort tidsperiod – inte ens en generation – att en etablering borde stoppas redan på den grunden.

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Respekten för mänskliga rättigheter är en viktig del av social hållbarhet. En gruva skulle innebära stora skador för samebyarna i området. Att bedriva rennärings är en central del av samisk kultur och en kulturell rättighet. Sverige har länge fått nationell och internationell kritik för bristande respekt för urfolksrättigheter. Även respekten för barns rättigheter hör till social hållbarhet. Enligt barnkonventionens artikel 30 har urfolksbarn rätt att utveckla en

kulturell identitet. Om rennärings trängs undan i Jokkmokk, vad har då samiska barn för möjligheter att utveckla sin kulturella identitet och bedriva traditionella samiska näringar? Vad gör pressen på samer och samiska näringar med samiska barns livsmod?

VEM BETALAR PRISET?

Genomgripande och riskfyllda miljömässiga, ekonomiska och sociala omdaningar hotar även den existentiella och andliga folkhälsan. Vart ska samerna ta vägen om traditionellt samiskt liv inte är möjligt ens i Jokkmokk? Frågan som biskoparna ställer sig är: Vem betalar det egentliga priset för en gruvetablering i Gáallok?

MORALISKT ANSVAR

Antje Jackelén och Åsa Nyström avslutar brevet med att betona regeringens stora moraliska ansvar att agera på ett rättfärdigt sätt. Med profeten Amos ord uppmanar de regeringen: «Låt rätten välla fram som vatten och rättfärdigheten som en outhärlig ström!»

BEARBETNING: LISBETH HOTTI

Givande studium i tro och livstolkning i Sápmi

Under hösten 2021 har jag studerat på deltid kursen *Tro och livstolkning i Sápmi* och färdats mellan mitt hem och jobb i Ärviesjávrrie, Sverige och Sámi Allaskuvlla i Guovdageaidnu. Många har ställt mig frågan vad jag studerat och om det är värt lägga ned tid på andlighet i Sápmi?

Kursen ger en inblick i både samisk kyrkohistoria och samtiden, belyser andliga traditioner och praxis och ger en grund för att kunna arbeta vidare med dessa frågor. Den passar för dem som är intresserad av religiositet och andlighet i Sápmi, även för kyrkligt anställda och lärare som arbetar i samiska områden

och vill ha kompetensutveckling i ämnet även om de inte är samer.

SAMISKT TANKSÄTT

Studierna utgår från samiskt tankesätt och nordsamiska är huvudspråk även om det mesta tolkas till svenska eller norska vilket gör att man hela tiden befinner sig i en samisk studiemiljö. Litteraturen är jätteintressant och lätt

FOTO: MARIANN LÖRSTRAND

att ta del av. Vi har haft artiklar på norska/svenska/samiska och ibland på engelska vilket gör att studenterna oavsett vilket språk de talar kan ta till sig den. Artiklarna finns ofta på internet eller att låna via bibliotek. Lärarna och föreläsarna är väldigt kunniga och bra på att besvara frågor, och vi har haft många bra samtal på kursen. Vi har även fått göra exkursioner som har gett en ytterligare fördjupning inom samiskt tankesätt.

FÖRDJUPAD KUNNSKAP

Vad har det gett mig? Jag har fått fördjupad kunskap kring samiska förhållanden i dåtid och nya perspektiv och kan förstå det som händer runt mig på ett annat

sätt. Självförtroendet har stärkts då jag efter 25 års studieuppehåll åter klarar av att studera på universitetsnivå och dessutom klarade examen! Dessutom har jag fått nya vänner och fått befinna mig i en samisk studiemiljö vilket är vilosamt för själen.

REKOMMENDERAS!

När ni läser detta har jag påbörjat en ny termin på Sámi Allaskuvlla med del 2 av kursen *Tro och livstolkning i Sápmi* och ser framemot att lära mig ännu mer om samisk andlighet. Jag rekommenderar alla att gå kursen, den har varit otroligt givande och superintressant.

MARIANN LÖRSTRAND BLIND

Ärviesjávrrie - Arvidsjaur i norra Sverige. Sámi Allaskuvlla – Den samiska högskolan i Kautokeino, Nordnorge Guovdageaidnu – Kautokeino För mer information om kursen gå in på samas.no/se

Kritik och demonstrationer mot gruvplanar i Gállok

– Det beslut som den svenska regeringen ska ta påverkar vår och kommande generationers framtid. Vi förväntar oss ett beslut som grundar sig i att kultur, natur och liv värderas högst och som följer internationella konventioner som Sverige förbundit sig till att följa, säger Sara-Elvira Kuhmunen, förbundsordförande i Sáminuorra.

Gruvplanerna i Gállok har kritiserats av forskare, samebyar, miljörelsen, länsstyrelsen och FN eftersom den hotar rennäringen, naturen i området och världsarvet Lapponia. Dessutom innehåller gruvfyndigheten relativt små mängder järnmalm, som inte är en kritisk metall för den gröna omställningen. Gruvans livslängd beräknas till 14 år. Inom de närmaste veckorna väntas besked från regeringen.

UPPMANING FRÅN FN

FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter uppma-

Den 11 februari arrangerades demonstrationer på 17 platser runt om i Sverige mot den planerade gruvan i Gállok och i solidaritet med de berörda samebyarna. I Stockholm samlades ett hundratal demonstranter.

FOTO: OLLE KEJONEN

nade den 10 februari regeringen att säga nej till gruvan i Gállok. I skrivelsen står det bland annat:

– Vi beklagar att den svenska regeringen fortfarande överväger möjligheten att godkänna ett koncessionstillstånd för gruvan, trots att många myndigheter,

expertorgan och berörda samhällen har framfört allvarliga invändningar.

OMSTÄLLNING OCH RÄTTIGHETER

Sara-Elvira Kuhmunen har fler funderingar än svar efter mötet med näringsministern.

– Han nämnde att det handlar om två riksintressen som står emot varandra så många gånger. Och den gröna omställningen. Men rennäring är en livsstil och handlar om urfolks rättigheter. Gállok är en järnmalmgruva. Det behövs inte för den gröna omställningen, säger Sara Elvira Kuhmunen till SVT Sápmi.

VEM ÄGER LANDET?

Mats Jonsson, författare till boken «När vi var samer», säger i ett uttalande:

– Jag tycker inte att någon gruvbrytning ens borde kunna övervägas i Gállok, förrän man rätt ut hur det gick till när marken som i hundratals år varit samiska skatteländ mot slutet av 1800-talet plötsligt övergick i statens och hemmansägares ägo utan att samerna tillfrågats.

KERSTIN ANDERSSON

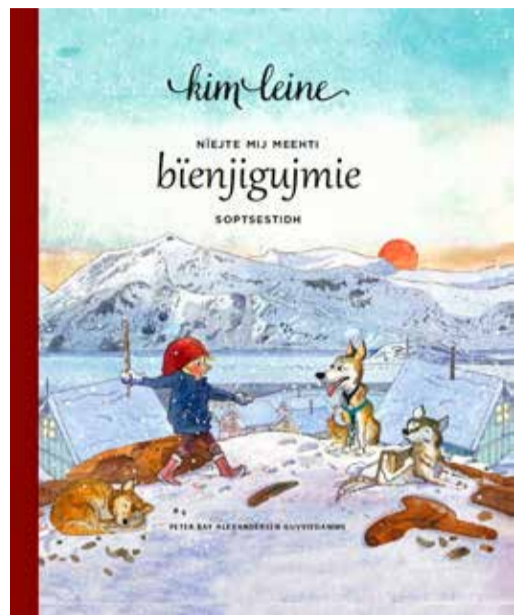
Stuhtje gærjeste

Niejte mij meehti bienjigujmie soptsestidh

Ikth lij nyöjtetje man nomme Sööfe. Dan lij stoerrevielle Anta, jih tjidjtje gon aehtjeh. Dah voenesne Kruanalaantesne årroejin gusnie almetjh jih bienjh aaj. Såemies biejjeh gaajeh værtoe, jeatjah biejjeh tjäetskeme simmi. Såemies jijjh vearolden älmah dan jeenje lopme voenen bijjelen

baelin ahte gåetieh mahte gaarvanin. Maanah mah dej sisnie årroejin tjoerin klaasi tjirrh olkese goegkerdidh juktie skuvlese bätetdh.

Retnoe Sööfen reakedsbiejjie, jih dan barre akte vaajtelimmie: skoerhtje – jallh eeremosth njieljie. Sööfen eejhtegh idtjigan

siemes. Juktie Kruanalaantesne bienjh eah barre tjaebpies gåetiejuvrh. Dah maetieh aaj ståålelihks jih vaarege årroddh. Men dellie håagkh Sööfen sjiere maahtoem ... Soptse guktie lea Kruanalaantesne årroddh, slærrabiengi gielem soptsestidh, jih fuemtiejgumie gæmhpodh.

Utdrag fra barnebok på sørsamisk

I den nydelige barneboka *Niejte mij meehti bienjigujmie soptsestidh* (*Jenta som kunne snakke med hunder*) møter vi Sofie/Sööfe som bor på Grønland.

I bursdagen til Nuka får hun hilse på de fire nyfødte valpene. Men hundemamma liker det ikke, og plutselig skjer det noe fælt!

Forfatteren Kim Leine er dansk-norsk, og har vunnet nordisk råds litteraturpris for en av sine romaner fra grønlandsk historie. Han har skrevet

tre barnebøker fra Grønland også. Dette er den første som er oversatt til samisk. Utgis av Gielem nastedh.

Nye Sørsamiske barnebøker om hvaler og hunder

– Ei ny barnebok på sørsamisk er en naturlig del av nasjonaldagsfeiringa, mener Gielem Nastedh og Trøndelag fylkesbibliotek. I forbindelse med nasjonaldagen publiserte de en bok som forteller at hunder er koselige, men også farlige.

Det er Kim Leines barnebok «Jenta som kunne snakke med hunder» som forteller om Sofie/Sööfe som bor på Grønland. En dag møter hun en overbeskyttende hundetispe som vil passe på valpene sine, og det går riktig galt. Den sørsamiske utgaven heter «Niejte mij meehti bienjigujmie soptsestidh, og det er den erfarne læreren og oversetteren Åse Klemensson fra Namsskogan som står for den sørsamiske teksten.

BILLEDBOK

I tillegg ble en vakker billedbok

utgitt. «Hvalenes sang» er i en tospråklig utgave på sørsamisk og nordsamisk. Boka er opprinnelig engelsk, og skrevet av Dyan Sheldon og illustrert av Gary Blythe. «Faalaj vuelie»/«Fálláid luohiti» forteller om Lilja som opplever hvalenes sang og dans i måneskinnet ei vakker natt. Gunilla Wilks og Áile Javo har oversatt til sør- og nordsamisk, og boka utgis i samarbeid med Samerådet.

VIDEOBØKER

Gielem nastedh er også fornøyd med å publisere nye flere nye videobøker. Gunilla Wilks leser samiske bildebøker på film. Bak kamera finnes Audun Austli fra Tonemakeriet på Snåsa. Torvald Sunds bildebok-film «Miehtjiesdajven baernie» («Villmarksguten») fra 1998 blir også å finne på Youtube. Det er Åsta Vangberg

som leser. Videobøkene blir å finne på Gielem nastedh sin hjemmeside og Youtube.

– Barneboktilbudet må inneholde bøker for mange ulike lesesituasjoner, mener utgiveren Hanne-Lena Wilks ved Gielem nastedh.

– Sørsamiske lesere kan nå glede seg til stor dramatik og store følelser i disse nye bøkene, sier hun.

KILDE: PRM GIELEM NASTEDH

Fakta

Sørsamiske barnebøker

Sørsamisk er et av tre samiske språk som brukes i Norge, mest i Trøndelag og Helgeland. Siden 2013 har Gielem Nastedh og Trøndelag fylkesbibliotek samarbeidet om 133 barnebokutgivelser. De fleste er på sørsamisk, men det er også utgitt bøker på fem andre samiske språk.

Lohkh munnjien! - Les for meg!

I samarbeid med Foreningen lles har Sametinget har utviklet det samiske *Les for meg*-prosjektet. Foreningen lles har tatt initiativ til å gjennomføre prosjektet *Bokstart* i Norge, et prosjekt i rundt 30 land som går ut på å dele ut gratis bøker og informasjonsmateriell om språkutvikling til små barn (0-3 år). I prosjektet samarbeider man med bibliotek og helsestasjoner i kommunen.

Helsestasjonen veileder foreldre om lesing og barnets språkutvikling. Samiske foreldre trenger støtte til språkvalg og bruk av samisk med barnet. Prosjektet vektlegger fordeler med flerspråklighet og oppmuntrer til flittig bruk av samisk allerede fra spedbarnsalderen. Helsestasjonen kan legge vekt på betydningen av lesing for småbarn og viktigheten av biblioteket i kommunen, der samiske bøker er tilgjengelige for alle.

EGET SAMISK MATERIALE

Sametinget har valgt å lage en del eget materiale på samisk som er spesielt rettet mot samiske småbarnsfamilier med tanke på språkets situasjon som er truet i samfunnet. De har laget egne bildebøker samt informasjonsmateriale på samisk. I tillegg deles det ut gratis gavebøker til biblioteket. En del av materialet er også på norsk. Når samiske småbarnsfamilier besøker helsestasjonen eller biblioteket skal infomateriale og bøker være tilgjengelige og synlige for dem. Gjennom dette ønsker Sametinget å støtte lesing, språkutvikling og språkvalg hos samiske småbarnsfamilier.

HELSESTASJON OG BIBLIOTEK

Gjennom prosjektet *Les for meg!* ønsker Sametinget å støtte lesing, språkutvikling og språkvalg hos samiske småbarnsfamilier. Både helsestasjon og bibliotek i kommunen gir veiledning og støtte til foreldre og andre voksne som ønsker å lese og prate samisk med sine

5

hijven fáantoeh maanese lohkedh

- Seadtoes jìh murreds maanese gosse naaken disse lãhka!*
- Gosse lohkebe, baakoeveahkam jìh gielegoerkesem maanan luvnie lissiehtibie*
- Dijjìeh ektie dããjreseem åadtjode*
- Lohkeme fantasijem, domtesh, stããkedimmiem jìh nièkedassh maanan luvnie skreejrie*
- Dijjìeh jienebh soptsems-aamhth åadtjode*

LÒGA MUNNJE
LÅGÅ MUNJI
LÒKH MUNNJIEN

SAEMIEDIGKIE
SAMETINGET

barn. Barna får gavebøker fra helsestasjonen og biblioteket. Hør med helsestasjonen og biblioteket i din kommune om prosjektet *Les for meg!* Helt gratis! Se ytterligere informasjon på www.sametinget.no/lesformeg.

KILDER: SAMETINGET.NO OG
BOKSTART.NO
BEARBEIDING:
EINAR SØRLID BONDEVIK

Prosjektine *Lohkh munnjien!* Saemiedigkie sæjhta lohke-mem, gielevetiedimmiem jìh gieleveeljemem dãarjodh saemien maanafuelhkine. Tjìelten healsoejarngene jìh gærjagãetie eejtegh jìh jeat-jah geerve almetjh bihkedieh jìh dãarjoech gieh sijhtieh lohkedh jìh soptsestidh saemien

jìjtse maanajgumie. Maanah gærjavadtsh åadtjoech healsoe-jarngeste jìh gærjagãeteste. Govlesadth healsoejarngine jìh gærjagãetine jìjtjedh tjìel-tesne *Lohkh munnjien!* prosjek-teste. Dihte namhtah! Jienebh bièvnesh www.sametinget.no/lesformeg.

AnnaSara Stenvall, vill göra skillnad:

- Kyrkan blev rätt för mig

För AnnaSara Stenvall råder ingen motsättning mellan samisk andlighet och kristen tro. – Det känns väldigt fint att samisk identitet och tro nu ska bli mer synligt i kyrkans värld, att det samiska inte ses som skamligt, säger hon.

Svenska kyrkan har alltid funnits i AnnaSara Stenvalls liv. Hennes föräldrar gick ofta i kyrkan och som barn följde AnnaSara med dem på gudstjänsterna. När hon blev lite äldre var hon med i församlingens ungdomsgrupp.

– Jag har alltid haft ett engagemang för kyrkan, fast inte på samma vis i dag som i ungdomen. Det är så mycket annat som händer i livet när man blir äldre. Man får barn och det blir till att prioritera, säger hon.

AnnaSaras föräldrar träffades när de bodde i Stockholm, mamman med sydsamiskt ursprung och pappan med umesamiskt. När de bildade familj flyttade de norrut till pappans barndomshem i Arvidsjaur. Men AnnaSaras mamma hade rötterna i Funäsdalen, där fanns mormor, morfar och halva släkten. Så när AnnaSara gått ut gymnasiet och ville pröva något nytt, flyttade hon dit.

HEMMA MED BARNBARNET

Hon var bara 19 år då men träffade snart mannen i sitt liv, Lars med efternamnet Gustavsson, och hon blev kvar i Härjedalen. Efter ett långt samboskap slog de till och gifte sig för fyra år sedan, och det blev bröllopfest i stället för 50-årskalas för bruden. Fyra barn har de fått, nu mellan 16 och 32 år gamla. Fem barnbarn har det också blivit vid det här laget.

När den här intervjun görs på videolänk är barnbarnet Harry, 6 år, hemma hos AnnaSara som flexat ut från jobbet på Destination Funäsdalen. Harrys fritids

AnnaSara flyttade till Funäsdalen som ung och där blev hon kvar, träffade mannen i sitt liv och bildade familj. Här är hon omgiven av (från vänster) maken Lars, barnen Elliott, Michill, Leonard och Josefin.

FOTO: PRIVAT

är stängt den här eftermiddagen och i kylskåpet väntar två nyinköpta semlor.

TVÅSPRÅKIGA GUDSTJÄNSTER

Under en ganska lång period var det familj och arbete som fyllde AnnaSaras liv.

– Men visst har jag också varit engagerad i församlingen här i Funäsdalen, jag har hjälpt till lite här och nu, mer ibland och mindre ibland.

Gudstjänsterna i Funäsdalens kyrka firas sedan en tid tillbaka både på svenska och sydsamiska, det händer att AnnaSara bidrar med sång och jojk. Och i somras när det samiska konfirmationslägret genomfördes på hemmaplan var hon med som konfirmandledare.

Men det är Samiska rådet i Svenska kyrkan som AnnaSara mest tänker på när det gäller

sitt engagemang i Svenska kyrkan. Samiska rådet finns på den nationella nivån, sammanträder i Uppsala och har som uppgift att bevaka och bereda frågor som rör samernas ställning i Svenska kyrkan. Rådet samordnar också arbetet med översättningar av kyrkliga böcker som psalmboken och bibeln, och varje år delar rådet ut ett kulturpris.

NY MANDATPERIOD I RÅDET

AnnaSara har åtta år som ledamot bakom sig och har precis utsetts för en ny mandatperiod som representant för Härnösands stift. Hon tror det var tiden i Härnösands stifts samiska arbetsgrupp, som fanns tidigare, som gjorde att hon till en början nominerades till uppdraget.

– Jag tycker det är viktigt att vara engagerad på något sätt i de samiska frågorna. Och för

mig har det känts som att det är i kyrkan jag kan bidra, kyrkan blev rätt för mig, säger hon.

Det har hänt en hel del under åren i Samiska rådet. Arbetet fram mot Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket har förstås varit ett omfattande ärende.

– Det är en svår väg men vi har kommit en bit med ursäkten, det känns väldigt bra, säger hon.

EN SAMISK TRO

Vad tycker du själv är angeläget att jobba med framöver?

– Det är en del av ursäkten, de åtaganden som följer, att samisk tro och identitet ska bli mer synligt i kyrkans värld. Det är en sak som känns bra för mig.

– Jag är uppväxt i kristen miljö och gått i kyrkan som barn, men jag har också en samisk tro med mig från barndomen, en tro som är nära kopplad till naturen.

Det var en stark upplevelse för AnnaSara när hon för många år sedan var med på en kurs med Bierna Bientie, same och präst i den norska kyrkan. Kursen handlade om förhållandet mellan samisk och kristen tro. Under ett nattvardsfirande i Nidarosdomen, som leddes på ett särskilt sätt av Bierna Bientie, möttes hennes båda andliga tillhörigheter.

– Det blev som en aha-upplevelse, säger hon.

VARDAGLIG ANDLIGHET

Lovisa Mienna Sjöbergs avhandling *Leva i ständigt välsignelse* som kom ut 2018 är en annan erfarenhet som AnnaSara gärna lyfter. I avhandlingen tecknas samisk religiös praxis eller vardagliga

Gudstjänsten i Uppsala domkyrka där Svenska kyrkan bad om ursäkt för oförrätterna i det förflutna, blev ett minne för livet för AnnaSara Stenvall. Här i domkyrkan där koret hade smyckats av konstnären Anders Sunna. – Jag tänker på våra förfäder som också hade behövt höra ursäkten, säger AnnaSara Stenvall.

FOTO: PRIVAT

andlighet – till exempel att fråga om lov i naturen innan man tar pinnar och gör upp eld – som ett sätt att praktisera ödmjukhet och tacksamhet som i regel förknippas med att vara kristen.

– Det behöver inte vara någon motsättning. Det är inte så att jag tillber en annan Gud, säger AnnaSara.

I framtiden hoppas hon att det

ska bli vanligare att samer vill utbilda sig till präst eller diakon i Svenska kyrkan, hon tror att det kan göra verklig skillnad.

– Jag hoppas att ursäkten ska leda till att det blir så.

JOBBAR MED TURISM

Efter att i många år arbetat som barnskötare och musikhandledare inom barnomsorg och

skola har AnnaSara sadlat om och arbetar nu med bokning och information på Destination Funäsdalen. Turismen har ökat mycket under de senaste två årens pandemi, så det är mycket att göra på jobbet. Men AnnaSara kan ta sig tid för annat som känns viktigt. Tre, fyra gånger om året blir det, nu i fyra år, till en resa till Uppsala och samiska

rådets sammanträde. Ursäkten som Svenska kyrkan framförde i Uppsala domkyrka i november gör inte uppdraget i rådet mindre angeläget.

– Vi har kommit en bit och nu behöver vi jobba vidare, konstaterar hon.

KAJSA ÄSLIN

Faastoen rohkelasse

Gieries Jupmele, datnem gijhtebe faastoen biejjiej ávteste. Dellie gellie nuepieh áadtjobe jiermestalledh jih sinsitniem viehkietidh. Allieh baajh mijjem vuarkas sjidtedh, mohte viehkeht mijjem ávtese vuartasjidh jih dejtie vuejned gieh dov gieriesvoetem daarpesjeh! Májhtajehtieh mijjem mijjeh libie dov gieth jih juelkieh.

Fastebønn

Kjære Gud, takk for fastetidens mange muligheter. Den gir rom for både handling og refleksjon. La oss ikke bli for selvopptatte, men hjelp oss

så vi retter blikket utover og ser de mange som trenger din kjærlighet. Og minn oss daglig om at det er vi som er dine hender og føtter.

Nettkurs om samisk kulturforståelse

SANKS, Samisk nasjonal kompetansetjeneste – psykisk helsevern og rus, har laget ett nettkurs i Kulturforståelse i møte med samiske pasienter og brukere som et tiltak for å utruste medarbeidere i helse-tjenesten.

– Selv om kurset i første rekke er rettet mot helse- og omsorgspersonell vil det også være nyttig for andre tjenestegrupper, sier Renate Aspli Simonsen som står ansvarlig for kurset som gjerne

kan anbefales til lærere, politi og kirkelig ansatte med flere. Kurset består av 7 moduler som gjennomføres individuelt av kursdeltakerne. Man kan også gå flere sammen om å gjennomgå kurset, noe som gir mulighet for bredere refleksjon over de ulike temaene. Kurset er gratis for alle. Man registrer seg og gjennomfører kurset via nettsiden esanks.no.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Var med och nominera till Kulturpris 2022

Samiska rådet vill med sitt årliga kulturpris uppmärksamma och belöna särskilda insatser som gjorts för att främja samiska intressen i kyrka och samhälle, tros- och livsfrågor eller främjande och synliggörande av samisk kultur och samisk identitet.

VILKA KAN NOMINERAS

Till kulturpriset kan du nominera personer, grupper, organisationer eller föreningar som utfört en betydelsefull insats som främjar samisk kultur.

KRITERIER

Till priset kan nomineras den/de som har främjat eller synliggjort något av följande:

1. samiska intressen i kyrka och samhälle
2. tros- och livsfrågor
3. samisk kultur
4. samisk identitet

HUR OCH NÄR KAN JAG NOMINERA

Nomineringstiden är mellan 15 april och 15 maj 2022. Vill du vara med och nominera personer, grupper, organisationer eller föreningar som du tycker har utfört en betydelsefull insats som främjar samisk kultur så skickar du ditt förslag med en motivering till nomineringen till funktionsbrevlådan kyrkokansliet.samer@svenskakyrkan.se

KÄLLA: SVENSKAKYRKAN.SE

Ny ordförande i Samiska rådet

Kyrkostyrelsen har utsett Erik-Oscar Oscarsson till ordföranden för Samiska rådet i Svenska kyrkan under den kommande mandatperioden 2022-2025.

Erik-Oscar Oscarsson.

Erik-Oscar Oscarsson är pensionerad präst och bosatt i Härnösand. Innan pensioneringen arbetade han i Luleå stift. Tidigare, på 1990-talet, var han anställd som stiftsadjunkt i Härnösands stift. Han är också

engagerad i sametinget, sitter i stiftsfullmäktige i Härnösands stift och är aktiv som forskare. Han har bland annat skrivit om samisk historia i Svenska kyrkans vitbok som kom ut 2016.

Övriga ledamöter i Samiska rådet blir Nils-Johan Labba, som vice ordförande, Annette Burman Labba, Alva Fjällström, Lisa Gerenmark, Jennie Granberg, Levi Karvonen, Gunilla Mäarak, Britt Sandström, AnnaSara Stenvall och Åsa Nyström som biskopsmötets representant.

KAJSA ÅSLIN

FOTO: PRIVAT

«Kyrkornas Världsråd har för övrigt i lång tid drivit frågor om sanning och försoning och det kommer säkert att diskuteras framöver också.»

Kristina Labba

- Tack för denna fina möjlighet!

Kära läsare, med anledning av att jag den 26 augusti 2021 tillträdde tjänsten som generalsekreterare för Samisk kirkeråd, har jag av tidningens redaktör getts möjlighet att komma med en hälsning här. Det känns bra och jag tackar för denna fina möjlighet.

För er som inte känner mig, så kan jag berätta att jag innan jag kom till Samisk kirkeråd och sedan 2012 arbetade vid Det juridiske fakultet, UiT Norges arktiske universitet. Där undervisade jag i masterprogrammet i rettsvitenskap, i bl.a. ämnena samerätt och folkrätt. Dessutom bedrev jag forskning som huvudsakligen riktade in sig på renskötselrätt och samisk rätt.

Men när jag förra våren såg utlysningen av min nuvarande tjänst, så kunde jag inte låta bli att söka. Uppgifterna som Samisk kirkeråd arbetar med är meningsfulla och tjänsten verkade spännande. Nu har jag jobbat i tjänsten i drygt ett halvt år och jag trivs verkligen.

MÅNGA UPPGIFTER

Samisk kirkeråd upprättades 1992 av Kirkemøtet och utgör ett av de centralkyrkliga organen inom Den norske kirke. Till rådets huvuduppgifter hör bl.a. att främja, värna om och samordna samiskt kyrkoliv inom

Den norske kirke samt ta till vara urfolksspørsmål for den samme.

Detta rymmer många olika frågor och verksamheter, något som också detta verksamhetsår är med på att belysa. Detta år är nämligen ett händelserikt år för samiskt kyrkoliv i Norge, men också i resten av Sápmi, såvida samhällssituationen tillåter det.

Jag ska här ge fyra exempel på händelser som vi arbetar med i år och som jag ser fram emot att delta på.

FÖRSONING

Begreppet försoning är centralt inom kristendomen och den första stora händelsen som jag ser fram emot i år handlar om just det. Tillsammans med kollegor i Kirkerådet, Bispemøtet, Mellomkirkelig råd och Kirkelig utdanningscenter nord/VID Tromsø arrangerar nämligen Samisk kirkeråd i maj i Oslo konferensen "Forsoning uten majoritetsbefolkning?".

Konferensprogrammet, som ni finner på vår hemsida (kirken.no/samisk), tyder på att det kommer att bli en konferens som är fullspäckad med viktiga och känslösa teman. För egen del hoppas och tror jag att konferensen kommer att ge mig en fördjupad förståelse för temat "sanning och försoning" samt uppslag till hur vi i Samisk kir-

keråd kan försöka förbereda oss inför den rapport som Sannhets- og forsoningskommisjonen ska överlämna i juni 2023.

SAMISKA KYRKODAGAR

Den andra stora händelsen som jag ser fram emot i år är Samiska kyrkodagar. I år arrangeras de i Anár/Enare i augusti. Då får vi äntligen träffas igen för att fira samiskt kyrkoliv.

Särskilt efterlängtat känner jag att det är efter en lång period med pandemirestriktioner som har inneburit att många fysiska verksamheter och möten har fått ställas in eller reduceras till digitala sådana.

KYRKORNAS VÄRLDSRÅD

Samisk kirkeråd fyller 30 år i år och det ska vi såklart fira. Det är därmed den tredje stora händelsen som jag ser fram emot i år. Vår planering av firandet pågår för fullt och mer information om detta kommer efter hand. 2022 är också året då Kyrkornas Världsråd håller sin 11 generalförsamling.

Generalförsamlingen arrangeras vart åttonde år och den här gången genomförs den i Tyskland i månadsskiftet augusti/september. Dagarna innan generalförsamlingen arrangeras även en "pre-assembly" om urfolksfrågor och där deltar Samisk kirkeråd. Jeg deltar också i

själva generalförsamlingen, som urfolksdelegat i den norska delegationen. Jag ser fram emot dessa samlingar också. Jag känner stor respekt för delegatuppdraget och tänker att pre-assemblyn kommer att vara särskilt värdefullt i det här sammanhanget.

Kyrkornas Världsråd har för övrigt i lång tid drivit frågor om sanning och försoning och det kommer säkert att diskuteras framöver också.

ÖNSKAR KONTAKT

Utöver dessa händelser sker det naturligtvis mycket annat inom Samisk kirkeråd, som rådsmöten och representationer. Och i sekretariatet jobbar vi med allt från ordinarie handläggningsarbete till rådgivning och planering och genomföring av olika arrangementer, med ambitionen att efter bästa förmåga uppfylla våra uppgifter inom samiskt kyrkoliv.

Om ni är intresserade av att veta mer om vårt arbete i Samisk kirkeråd, tveka då inte att höra av er till oss!

MED ÖNSKAN OM ETT
VÄLSIGNAT VÅRHÄLVÅR!
DEARVVUO AIGUIN
KRISTINA LABBA,
GENERALSEKRETER
I SAMISK KIRKERÅD

Samiskt språkcentrum till fler områden

I den senaste lägesrapporten för de samiska språken beskrivs situationen som mycket allvarlig. Utan fler användare och ökad användning av samiska i fler sammanhang, anses de samiska språkens ha liten möjlighet att överleva.

Samiskt språkcentrum, en organisation inom Sametinget, gör sedan starten 2010 en årlig lägesrapport om de samiska språkens situation i Sverige. Den senaste rapporten gäller läget 2020, ett år då rapporten präglas av förslaget till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken.

FÖRSLAG TILL HANDLINGSPROGRAM

2019 fick Sametinget regeringens uppdrag att utarbeta ett förslag till handlingsprogram. Förslaget, som presenterades 2020, bereds nu på kulturdepartementet efter en omfattande remissrunda. En lag som säkerställer det samiska

folkets språkliga rättigheter är ett av många förslag i handlingsprogrammet. En sammanhållen utbildningskedja för de samiska språken från förskola till universitet, är ett annat genomgripande förslag.

MEDEL FRÅN REGERINGEN

Ett mindre omfattande förslag har fått grönt ljus redan inför i år. Samiskt språkcentrum kommer att förstärkas med 4 miljoner kronor under 2022, enligt regeringsbeslut i december. Därmed är avsikten att verksamheten ska utvecklas på nordsamiskt- och lulesamiskt område.

STIMULERA ÖKAD ANVÄNDNING

Samiskt språkcentrum har till uppgift är att stimulera till ökad användning av de samiska språken, bland annat genom att utveckla metoder för språkreitalisering, på olika sätt stärka de samiska talarna och verka för att de samiska språken synliggörs. I dag finns språkcentrumet i Östersund och Tärnaby.

HOTADE SPRÅK

FN:s organisation Unesco klassar alla de fem samiska språken i Sverige – nordsamiska, lulesamiska, pitesamiska, umesamiska och sydsamiska – som hotade. Nordsamiskan är det av språken

som har flest talare. Sydsamiska talas av omkring 500 personer i Sverige, enligt en vanlig uppskattning.

KAJSA ÅSLIN

Bispe Jukka Keskitalo:

- Ektine dällen bijre gosse Saemien Gærhkoebiejide heevehtibie

Saemien Gærhkoebiejie Enarisnie mietsken 5. – 7. biejjide (5. -7.8.2022). Gærhkoebiejie amhtese lea *Aejlies dälle* – *aejlies åålmege*. Dellie vijhteden aejkien dagkeres tjåanghko. Jaepien 2017 Saemien Gærhkoebiejie Arvidsjauresne, Sveerjesne.

Edtjebe gyrhkesjidh jñh Jupmelem heevehtidh. Saemieh dej beeli goh daelie saalmh laavloeh jñh rohkelieh jñh ektievoetem nænnoestieh. Gosse Saemien Gærhkoebiejie, dellie gellie konserth, kultuvre-tjåanghkoeh jñh seminaarh. Gellie nuepieh åadtjobe sinsitnine soptsestidh jñh ovmessie amhtsi bijre diegkiedidh. Guktie edtjebe mijjen kultuvre jñh gielide mijjen gærhkojne vaarjelidh jñh eevtjedh? Åadtjobe aaj govledh guktie saetniesvoete-jñh seamadimmie-kommisjovnh barkeminie.

GUESSIE

Bispe Jukka Keskitalo jñh åejviebispe Tapio Luoma jñh gellie gærhko-åvtekhk Sveerjeste, Nöörjeste jñh Russlaanteste bætieh. Guessie gie guhkiebistie båata, masajiladtji bispe Jacob Moreto, Tanzanian luvhtie.

EKTIEBARKOE

– Mijjeh edtjebe vihkeles amhtsi bijre soptsestidh jñh sinsitnistie lieredh. Åadtjobe dälle-bealesne tjahkasjidh

jñh soptsestidh *Aejlies dälle* – *aejlies åålmege* n bijre, bispe Jukka Keskitalo jeahta. Uleåborg bispetjeltie, Saemien gærhkoeraerie Nöörjesne jñh Saemien gærhkoeraerie Sveerjesne, Enaren åålmege jñh Uleborgens ortodokse åålmege Saemien gærhkoebiejide öörniah. Barentsen gærhkoeraerie saemide Russlaanten luvhtie däärjehte.

Mahtede gåetie-luhpiem Enarisnie dongkedh. Almetjeh maehtieh lunsjem jñh gaskebiejje-beapmoem åstedh gusnie stoerelåavth-gåetie lea jñh hotelline.

Jis dov lea gyjhtjelassh, ringkh jallh tjaelieh: Erva Niittyvuopio tfn 040 769 0044, erva.niittyvuopio@evl.fi. Saemien gærhkoebiejie bijre mahtede daesnie lohkedh: <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/saamelaisty/saamenkieliset-kirkkopaivat-2022>

– Det är jätteviktigt att inte sydsamiskan försvinner som språk, säger Carina Pulpur.

FOTO: KAJSA ÄSLIN/ARKIVBILD

Carina Pulpur bor i Bjästa och är engagerad i Orrestaare saemien sibirie, Örnsköldsviks sameförening. Tillsammans med fyra andra medlemmar i föreningen har hon gått flera helgkurser för att lära sig sydsamiska. Första gången var för tre år sedan.

– Först var det väldigt svårt, men när man kommit in i det blir det lättare. Det är grammatiken som jag tycker är svår, ordföljden är omvänd jämfört med svenskan, säger hon.

ORD FRÅN UPPVÄXTEN

Några ord kunde hon redan innan hon gick kurs, det fanns med sedan uppväxten i Borgafjäll. Morbröderna hade lärt henne en del. Och hon har minnen av hur

Under pandemin har språkkurserna bedrivits digitalt. Här ett skärmbild med deltagarna Britt-Marie Törnquist, Ulla Engelbrekts, språkläraren Laila Gunilla Wilks, deltagarna Aili Maria Sivdotter och Carina Pulpur.

FOTO: BIRGITTA RICKLUND

det lät när hennes mamma, som gick bort tidigt, pratade samiska med sin mamma i telefon.

– För mig har det betytt väldigt mycket att gå de här kurserna. Det har varit som att komma

Språket en del av helandet

Carina Pulpur lär sig sydsamiska med tanke på sina barn och barnbarn.

– För mig är det en stor sorg det här med språket, att jag inte fick lära mig det när jag växte upp, säger hon.

hem, att återta det samiska, säger Carina Pulpur.

SPRIDER SPRÅKET VIDARE

Hon ser det som en möjlighet att sprida språket vidare till barn och barnbarn.

– Jag inser att jag själv aldrig kommer att bli samisktalande. Men jag vill öppna dörrar för deras del. Jag har åtta barnbarn, vi räknar på sydsamiska tillsammans, prövar enkla ord, veckodagar, månader. Och vi sjunger Imse vimse, Lilla snigel ... Jag är så glad att de är intresserade och tycker det är roligt, säger Carina Pulpur.

BLEV RETAD SOM BARN

Som barn blev Carina retad för att hon var same, hon blev kal-

lad tråkiga saker. Då blev det så att hon, även när hon blev vuxen, valde att inte beröra sitt ursprung.

– I dag säger jag med stolthet att jag är same. Jag är glad, stolt och tacksam över mitt ursprung. Det är steg för steg som jag kommit dit, och språket är en viktig del i mitt helande, förklarar hon.

FLERA KURSER

Örnsköldsviks kommun bidrar till sameföreningens kursverksamhet i de samiska språken. Den sydsamiska kursen leds av Laila Gunilla Wilks från den norska sidan av Sápmi. Föreningen erbjuder även kurs i nordsamiska.

KAJSA ÄSLIN

Biskop Jukka Keskitalo: – Samiska kyrkodagarna är inbjudan till en gemensam lägereld

De femte Samiska kyrkodagarna arrangeras den 5-7.8.2022 med temat *Helig eld – Heligt folk*. Evenemanget arrangeras vart fjärde år. Förra gången var kyrkodagarna i Arvidsjaur, Sverige, i juni 2017. Kyrkodagarna som nu arrangeras i Finland sköts upp ett år på grund av coronapandemin.

De samiska kyrkodagarna är ett samnordiskt kyrkligt evenemang där det samiska gudstjänstlivet står i fokus. Till exempel den samiska traditionen att be och sjunga psalmer stärker och stödjer samerna i deras andliga gemenskap och liv. Programmet består av konserter, kulturprogram, diskussioner

och seminarier. Målsättningen för evenemanget är att stärka (den samiska kulturen och) de olika samiska språkens ställning samt främja användningen av dessa i kyrkan. På kyrkodagarna behandlar man frågor som hållbar utveckling samt hur man främjar den samiska verksamheten i de olika kyrkorna. Under dagarna lyfts även sannings- och försoningsprocesserna i de olika länderna.

GÄSTER

Biskop Jukka Keskitalo är med under kyrkodagarna och det är också ärkebiskop Tapio Luoma samt andra kyrkoledare från Sverige, Norge och Ryssland. Den mest långväga gästen är

maasaibiskop Jacob Moreto från Morogoro i Tanzania.

–Vi har viktiga teman att diskutera och mycket att lära oss från varandra. Det är passande att temat för de Samiska kyrkodagarna är Helig eld – Heligt folk och kyrkodagarna kan ses som en inbjudan till en gemensam lägereld, säger biskop Jukka Keskitalo.

SAMARBETE

Ansvar för arrangemanget är ett samarbete mellan Uleåborgs stift, Samiska kyrkoråden i Norge och Sverige, Enare församling och Uleåborgs ortodoxa stift. Barents kyrkoråd stöder ryska samernas deltagande på kyrkodagarna.

Planerar du att delta så skriv upp datumen i kalendern och boka boende i Enare. Det kommer att finnas lunch och middagspaket att köpa för deltagarna på lavvo-området samt att man kan äta på hotellen i närområdet. På Kyrkodagarnas programkarta får man information om vad som händer var. Programmet finns på åtta olika språk på webben.

Ytterligare information:

Kyrkans sekreterare för samearbete Erva Niittyvuopio tfn 040 769 0044, erva.niittyvuopio@evl.fi. Samearbetet inom den finska evangelisk-lutherska kyrkan har nya webbsidor: www.evl.fi/sapmi

Konstnären Britta Marakatt-Labba var på plats i Luleå domkyrka för att överlämna textilierna under en gudstjänst i februari, på samefolkets dag. – På mässhakens framstycke har jag valt att jobba fram en form som ska symbolisera treenigheten och kätans yttre form. Här har jag velat få fram himlavalvet och det allseende ögat, berättar hon. FOTO: ALEXANDRA NYMAN

– Snön har jag vuxit upp med, i min barn-dom flög snöflingorna genom luften väldigt fint och landade, det ville jag återskapa, säger konstnären Britta Marakatt-Labba.

Samiska textilier invigda i Luleå domkyrka

Fyra nya textilkonstverk med samisk prägel har invigts i Luleå domkyrka. Det är textilkonstnären Britta Marakatt-Labba som skapat de kyrkliga textilierna.

Det har tagit sin tid att skapa textilierna – en stola, mässhake, kalkduk och bursa – som nu finns i Luleå domkyrka.

– Om man räknar med inflygning av tyger, garner, bra och rätt material och skisser har produktionen pågått under minst ett år, berättar Britta Marakatt-Labba.

INSPIRATION

Nauren, och symbolen som hon tidigare skapat till omslaget av

den nordsamiska Bibeln, Biibbal 2019, har varit inspirationskällor. Ylle, lin, silke och renskinn har varit naturliga materialval. Inuti bursan har inledningen på bönen «Fader vår» broderats på samiska, meänkieli och svenska, tre språk som talas i Norrbotten.

CIRKELFORM

Cirkelformen är representerad på alla fyra verk.

– I den samiska kulturen finns

cirkelformen i olika utföranden, dels det traditionella boendet, kätan, som har tre cirklar i form av eldstaden, golvytan och rökhålet. Men jag tänker också att livet går runt i en cirkel; vi föds, växer upp och så småningom går vi bort.

– Cirkeln är ju evigheten utan början eller slut. Vi lämnar spår efter oss i form av dna till våra efterkommande, säger Britta Marakatt-Labba.

ALEXANDRA NYMAN

Fakta

Bursan och kalkduken är föremål som används i samband med uppdukning av nattvarden. Stolan är det långa band som tjänstgörande präst bär runt nacken under gudstjänst.

Om liv och död

Det är temat i ett verk författat av makarna Anne-Grethe och Bierna Leine Bientie. Det föreligger i en sydsamisk och norsk utgåva med titeln «Jae-meme mijjen luvnie jeala - Mitt iblant oss lever døden». Berättelsarna i de båda böckerna överensstämmer med varandra, men är samtidigt starkt färgade av språkdräkten. Ellen Sara Reiten Bientie har gjort illustrationerna som harmonierar väl med innehållet och inbjuder till meditation.

Verket innehåller elva berättelser med erfarenheter från gemenskap av skiftande karaktär, men även frånvaron av gemenskap. Berättelserna vittnar också om liv fast döden redan är i väntrummet.

INNERLIG BERÄTTELSE

Den inledande berättelsen har rubriken «Vil ikke du også hvile deg litt?» medan den samiska lyder: «Båetieh, liegkedh mov baalte.» (Kom och vila bredvid mig). Jåvva och Aanna åt sin sista frukost tillsammans. Den skildras finstämt: «Hun småpratet. Han tygde ... Selv om han ikke bidro særlig til praten, likte han godt at hun snakket. Hun hadde mjuk stemme. Han elsket klangen i stemmen hennes, den hørte til her i kjøkkenet. Ja, han likte til og med at hun dro for gardinkappa. Det hørte liksom til, det også».

Snart skulle han följa henne till sängen för sista gången: «Hun lukker øynene. Han smy-

ger den ene hånda si under hodet hennes, den andre hånda legger han over kinnet. Han kjenner den mjuke huden inni håndflata si. Et svakt smil går over de bleke lepper hennes. Han lytter ... nynner svakt på en godnattsang de sang til barna da de var små. Stryker og stryker på henne. Sluttes å synge. Sluttes å stryke. Bare ligger helt stille».

Han dröjer med att ringa efter hennes sista andetag, men går fram till gardinkappan. «Den må henge fint. Foran vinduet. - Det er bare meg, hvisker han inn i telefonen, som om han ikke ville forstyrre henne i senga. - Ja, nå er det bare meg, gjentar han stille».

SVÅR BERÄTTELSE

«Forsvunnet - Gaatoelamme» är den sjätte berättelsens överskrift. Jag upplever läsningen som ett besök hos de levande döda. Den bortgångne maken var inte värd en begravning eller ett avsked med de närmaste närvarande. «Han ble kremert. Asken ble spredt. Ingen var der». Änkans slutord löd: «Slik skal dere gjøre med meg også - Naemhtie edtjede mannine aaj». Jag fryser vid hennes ord.

BERÄTTELSE SOM VÄRMER

När jag läser den åttonde berättelsen infinner sig däremot en känsla av värme. Den utspelar sig på Saajvoeneset - Saajvenjeeruve. Sageskvinnans vittnesbörd kunde sammanfattas i Dag Hammarskjölds kända ord från Vägmärken som utkom efter

hans tragiska död: «Ett landskap kan sjunga om Gud». Ändå har vattenregleringen dränkt hennes landskap. Nu bär hon det i sitt inre: «Hun viser med hånda lenger utover i vannmassene og forteller om stiene til vannkilden, til fiskeplassene, til reingjerdet og til andres boplasser. På denne sletta har mennesker bodd og arbeidet i århundrer. Her var deres og reinsdyras himmelrike på jorda, Saajvoeneset».

VÄCKER EGNA MINNEN

Läsningen får mig att minnas Överumans stränder och den björkomgårdade avan, aaha, där jag smög med fiskspöet. Det var under uppväxtåren, innan sjön dämdes. För mitt inre öra kan jag också höra min aahka spela på cittran och sjunga om den klaraste källan: «Gaaltije mij galka, sealoge gie gavna...Här en källa rinner, säll den henne finner... ». För mitt inre öga kan jag också se min aajja, när han bereder skohöet, suejnie, som han skurit i avan.

I boken slutar avsnittet poetiskt:

«... under den store sjøen
springer mine joikemelodier
så lett på stiene
til drikkevannskilden
til fiskeplassen
til fjellene
så lett på stiene.»

Och lika lyriskt i den samiska utgåvan:

«... Saajve-njeeruve
stoere jaevarien betnesne
mov vuelieh
dov baalkaj mietie vuelkieh
gaaltijasse
gualijes jaavran
vaaran

Saajve-njeeruve
mov vuelieh
aavrehke

dov baalkaj mietie vuelkieh.»

Anne-Grethe, Bierna och Ellen Sara har skapat ett verk om liv och död väl värt att läsa och begrunda på ditt hjärtas språk – vaajmoen giele, antingen det är jaarjelsaemien eller norska.

BO LUNDMARK

Ny teatersjef ved Åarjelhsaemien Teatere

Styret for Åarjelhsaemien Teatere AS har enstemmig ansatt skuespiller Kristin R. Solberg (53) som ny teatersjef på Åarjelhsaemien Teatere fra 1. april 2022. Solberg overtar teatersjefstillingen etter Cecilia Persson, som fratrer etter to 4-års åremålsperioder.

Kristin Solberg har bachelor i samisk språk og litteratur, og en pågående master i Indigenous Studies (Urfolksstudier). Hun har jobbet med samisk scenekunst, kultur og språk i flere tiår. Hun har god kjennskap til samiske teater og teaterproduksjon, og har et stort nettverk gjennom mange års arbeid i kunst og kulturfeltet. Hun har vært styreleder i Sámi Lávdi, fagorganisasjon for samiske scenekunstnere, og i RadArt som representerer det frie scenekunstheltet i Nord. Videre har hun også ledet Samerådets kulturutvalg.

Arbeidet med å finne Cecilias etterfølger var særdeles viktig i og med at teatret har en sentral rolle under markering av Europeisk Kulturhovedstad, Bodø2024. Arbeidet og videreføringen av den ordinære teaterdriften skal ivaretas på samme tid som det arbeides med storproduksjon rettet mot 2024. Bodø2024 ivaretas på fulltid av Cecilia Persson når hun nå fratrer som teatersjef. På denne måten sikres god kontinuitet både i teatret og med produksjonene til Bodø2024.

KILDE: PRM ÅARJELHSAEMIEN TEATERE

Journalistpris til Fosen-dokumentar

Pressefotografenes Klubb Norge arrangerer årlig kåringen Årets bilde. I kategorien «Video-reportasje/dokumentar, kort» ble vinneren i år Hanna Johre som er student ved Oslo Met. Hun har laget en dokumentar om Leif Arne Jåma som er reindriftsutøver på Fosen.

I sin omtale skriver juryen følgende:

– Filmen om Leif Arne Jåma skildrer et aktuelt tema med en av norgeshistoriens største skamletter som bakteppe. Uretten og utenforskapet han føler på er til å kjenne på kroppen. Bidraget skiller seg tydelig ut ved tidvis svært god bruk av virkemidler. Den sterke og truende lyden av vindmøllene i kontrast med stille landskapsbilder skaper kontrast og dynamikk som vitner om at innsender har god forståelse for hvordan og hvorfor hun formidler historien. Denne fintfølelsen skaper både begeistring og forventning, og juryen gleder seg til å følge med videre.

Den korte dokumentaren har tittelen *Rein og Vind* og er tilgjengelig på vimeo.com i både norsk og engelsk versjon.

KILDE: JOURNALISTEN.NO
BEARBEIDING: EINAR SØRLID BONDEVIK

Et lydhørt og interessert publikum var samlet på Fjellfolkets hus i Hattfjelldal for å høre fra prosjektet *Bissegh - Samiske hellige fjell og offerplasser*.

FOTO: HEGE DALEN

Tom Kappfjell fortalte fra sitt arbeid med samiske helligsteder og offerpraksiser.

FOTO: HEGE DALEN

Rapport om samiske helligsteder

I 2021 ferdigstilte Saemien Sijte rapporten *Bissegh – Samiske hellige fjell og offerplasser*. Ansvarlig for rapporten ved Saemien Sijte er Erik Nordberg. Idéen og initiativet til prosjektet kom fra Tom Kappfjell som har levert et omfattende bidrag til rapporten. Ingegerd Holand har også levert et bidrag med en oversikt over mange samiske helligsteder fra i det sørsamiske område på både norsk og svensk side.

Målet med prosjektet har vært å dokumentere samiske helligsteder i sørsamisk område som en del av den immaterielle kulturarven. Dette er viktig blant annet i spørsmål om bruk/vern av slike områder. Om slike steder er dokumentert før et planarbeid settes i verk om for eksempel bygging eller annen endret bruk av område, er det mye lettere å ta hensyn til det enn om det blir dokumentert langt ut i en planprosess.

PERSONLIGE KILDER

I sitt materiale bringer Tom Kappfjell inn et stort innslag av

egen kunnskap fra personer han har lært av fra helt fra sine yngre år. Dette er også en viktig del av motivasjonen for prosjektet da det er få personer i dag som har denne kunnskapen.

Praksis og fortellinger som har blitt formidlet mellom generasjoner, på tross av motstand fra omgivelsene, er i dag for en stor grad ukjent og står i fare for å forsvinne om de ikke blir nedtegnet skriftlig.

FOREDRAG I HATTFJELLDAL

Forskningsprosjektet har vært presentert ved foredrag i både

Hattfjelldal og Rørvik underveis i prosessen som startet i 2018. Det har også blitt presentert gjennom Sommerprat i Sápmi på NRK radio. Torsdag 24. februar var det igjen invitert til foredrag i Hattfjelldal, denne gang i regi av Helgeland museum.

Tom Kappfjell delte her av sin kunnskap formidlet fra eldre muntlige kilder og sine funn i fjellet. De om lag 45 fremmøtte fikk først se en «pilot» – en kort film. Man arbeider med å lage en lengre dokumentar som forteller og disse hellige stedene. I sitt

foredrag fortalte Tom Kappfjell om offerpraksiser og viste både til O T Olsens beskrivelse fra rundt 1835 og til sine egne kilder.

En side ved ofringer er personlig takknemlighet. Et annet viktig moment i Kappfjells foredrag er det materiarkalske aspektet ved samisk kultur. Dette er et tema det er skrevet lite om, men som Kappfjell håper kan dokumenteres nærmere.

EINAR SØRLID BONDEVIK

Stipendium till samiska konstnärer

Stiftelsen Kaija Anstensen's Minnesfond firar 10 år och har därför utsett två stipendiater 2021. Årets stipendier tilldelas Maj-Doris Rimpi, Parenjarka, och Inga-Wiktoria Påve, Lannavaara och uppgår till 30 000 kr vardera.

Kaija Anstensen's Minnesfond inrättades av Sameföreningen i Stockholm som en fristående stiftelse 2008 efter att i arv mottagit kvarlåtenskap efter Kaija Anstensen. Kaija Anstensen var bosatt i Stockholm men hade sitt ursprung från sydsamiskt område på norsk sida. Anstensen var själv bildkonstnär och aktiv inom det samiska livet i Stockholm. Syftet med stipendiet är

att främja samiska rättigheter och samisk kultur.

ILLUSTRATÖR MED BILDERBOK

Inga-Wiktoria Påve, konstnär och illustratör, har i sitt arbete visat stor teknisk skicklighet och skapat vackra illustrationer.

Hon arbetar bland annat med framställandet av en mytologisk bilderbok som vänder sig till alla åldrar. Stiftelsen vill med stipendiet bidra till utgivningen av boken och uppmuntra en ung samisk konstnär och författare i sitt fortsatta arbete med samiska motiv i ord och bild.

– Jag vill ge ett stort tack till Kaija Anstensen's stiftelse som tror på och uppmuntrar mitt arbete! Det här projektet som jag har fått stöd för har jag haft

inom mig en längre tid och det känns hedrande att det är fler som tror och uppskattar mitt arbete. Duhát giittu! säger Inga-Wiktoria Påve.

SKÅDEPELERSKA OCH SLÖJDARE

Maj-Doris Rimpi är bland annat verksam som konstnär, skådespelerska, designer, slöjdare, renskötare och kulturarbetare. Just nu förbereder hon en jubileumsutställning och stiftelsen vill med stipendiet bidra till sammanställningen av ett utställningshäfte och samtidigt uppmärksamma hennes mångåriga och viktiga arbete inom kulturliv.

– En dröm förvandlas till ett stort stipendietack. Ljuset i en målning. Tennskrift på stjärn-

Fakta

Det första stipendiet delades ut 2011 till Fia Kaddik. Andra stipendiater har därefter varit Elin-Anna Labba, Silje Figenschou Thoresen, Paul-Anders Simma, Carola Grahn, Heidi Juliana Gauriloff, Lena Viltok, Sara Ajnnak, Liv Aira och Marika Renhuvud samt Leila Nutti.

beströdd vinterhimmel. Minnen och symboler, arvslotten till vårt folk samerna, säger Maj-Doris Rimpi om stipendiet.

KÄLLA: PRM KAIJA ANSTENSENS MINNESFOND

Nytt projekt söker samisk kultur i kyrkomiljö

Vilka samiska föremål finns i Svenska kyrkan i Härnösands stift? Och var kommer de ifrån? En inventering av församlingarnas kyrkor, vindsförråd och andra byggnader ska ge svar på den saken. Efterforskningen börjar i församlingarna i Örn-sköldsviksområdet. – De samiska föremålen är en viktig del av det kyrkliga kulturarvet i Härnösands stift och behöver synliggöras, säger Fredrika Björk, stiftsantikvarie på Härnösands stift.

En del är känt sedan tidigare, som

kyrkliga föremål av kända samiska slöjdare i fjällkapellen. I församlingarnas inventarieförteckningar, finns också en del samiska föremål förtecknade.

– Men vi tror att det kan finnas mer, äldre föremål som lagts undan och glömts bort genom åren. Det ska bli spännande att se om det verkligen är så, och vi behöver få klarhet, säger Fredrika Björk.

DIGITAL FÖRTECKNING

Inventeringen är tänkt att pågå under två år och ska resultera i en digital förteckning med

information och bilder som ska tillgängliggöras på olika webbplatser. Både nya och gamla föremål kommer att förtecknas.

– Målet är att vi ska kunna informera om vilka samiska föremål som finns i våra kyrkomiljöer. Vi vill förstås också kunna berätta så mycket det går om deras ursprung, säger Fredrika Björk.

SAMARBETE MED GAALTJE

Arbetet genomförs med stöd av statens kyrkoantikvariska ersättning och i samarbete med stiftelsen Gaaltje, det sydsamiska kulturcentrumet i Östersund.

För utförandet har kulturgeografen Marica Blind anlitas. Hon har ett omfattande arbete framför sig. I de elva församlingarna i Örn-sköldsviksområdet finns över 140 byggnader inklusive mindre förråd, lador och andra uthus. I hela Härnösands stift – det vill säga landskapen Ångermanland, Medelpad, Jämtland och Härjedalen – äger församlingarna över 1 300 byggnader varav 215 är kyrkor eller kapell.

SYNLIGGÖRA

Tillsammans med stiftelsen Gaaltje har Härnösands stift

tidigare genomfört ett projekt som utforskade samiska kyrkoplats. Det resulterade 2018 i boken *SJELTIE – Kyrkplatser och kyrkoliv*. Med inventeringen av samiska föremål i kyrkomiljöer fortsätter samarbetet med att synliggöra samisk kultur och historia i Svenska kyrkan.

KAJSA ÅSLIN

Fakta

Efterlysning

Vad vet du om samiska kyrkliga föremål?

Känner du som läser det här till några samiska föremål som kan finnas i Härnösands stifts kyrkomiljöer?

Vet du något om dess historia? Projektledningen är tacksam för hjälp i både stort och smått som kan öka kunskapen om samisk kultur och historia i Svenska kyrkan. Hör gärna av dig till stiftsantikvarie Fredrika Björk 0611-254 66, fredrika.bjork@svenskakyrkan.se

2018 fick altaret i Maria kapellet i Härnösands domkyrka samisk utsmyckning. Altarbrunet är tillverkat i vitt kläde och brunt garvat renskinn, av textilmästaren Anna-Stina Svakko från Porjus. Ett nytt projekt ska sammanställa vilka andra samiska föremål som finns i församlingarna i stiftet.

ARKIVBILD: LENA VIK

Gie jih gusnie årroeminie

Sverige

Samiska rådet inom Svenska kyrkan

Kontaktperson: Erik-Oscar Oscarsson, mobil 070 253 5978 e-post erikoscar1954@gmail.com

Svenska kyrkan nationell nivå

Handläggare för samiska frågor: Lisbeth Hotti
Svenska kyrkan, 751 70 Uppsala, tel 018-16 94 91
e-post lisbeth.hotti@svenskakyrkan.se

Sydsamiskt arbete i Härnösands stift

Akar Holmgren, stiftsdiakon & samordnare för flerspråkigt arbete, Härnösands stift, box 94, 871 22 Härnösand
tel 0611-254 52, mobil 076-397 59 35
e-post akar.holmgren@svenskakyrkan.se

Norge

Samisk kirkeråd

Generalsekretær: Kristina Labba,
postboks 799 Sentrum, 0106 Oslo, tlf 478 92 801,
e-post kl286@kirken.no
Leder: Sara Ellen Anne Eira
Sørsamisk representant i Samisk kirkeråd:
Oddvin Bientie

Saemien åålmegeeraerie SÅR/ Samisk menighetsråd i sørsamisk område

www.samiskmenighet.no
e-post samiskmenighet@kirken.no
Leder: Paul Bendikk Jåma, epost p_jaama@hotmail.com
Medlemmer: Lajla Kristine Lifjell, Maajja-Krihke Bransfjell,
Laila Anita Otervik og prest Einar Sørliid Bondevik
Sekretær: daglig leder (se nedenfor)

Saemien åålmegen beajjetje åejvie / daglig leder i samisk menighet i sørsamisk område:

Monica Kappfjell, mobil 993 49 477,
Heggvollveien 6, 7882 Nordli
e-post mk924@kirken.no

Prest i sørsamisk område: Einar Sørliid Bondevik,
Sørlandsveien 54, 8624 Mo i Rana, mobil 474 53 902
e-post: eb788@kirken.no

Diakoniarbeider i sørsamisk område:

Bertil Jönsson 7898 Limingen, mobil 994 88 827,
e-post bj439@kirken.no

Trosopplærer: Margrethe Kristin Leine Bientie
Grendavegen 8, 7370 Brekkebygd
mobil 412 88 227, e-post mb789@kirken.no

Konsultationsordning antagen i Riksdagen

Riksdagen har antagit en lag om konsultation med det samiska folket (konsultationsordning). Det innebär i ett första steg att regeringen och statliga myndigheter har en lagstadgad skyldighet att konsultera samiska företrädare i frågor som är av betydelse för det samiska folket. Åsikten är att detta ska leda till bättre förståelse och färre konflikter. Om två år utvidgas lagen att även gälla kommuner och regioner.
– Det gläder mig att vi nu har nått så långt att vår rätt till inflytande i frågor som berör oss, också formaliseras i svensk lagstiftning. Vi är inte helt nöjda men ser detta riksdagsbeslut som ett viktigt första steg, säger Sametingets styrelseordförande Håkan Jonsson.

Källa: sametinget.se

Daerpies Dierie

Sørsamisk kirkeblad • Sydsamiskt kyrkblad

Daerpies Dierie utkommer med fyra nummer per år och har stöd från Härnösands stift, Nidaros bispedømmeråd, Sametinget i Norge och Svenska kyrkan.

Adress: Sørlandsveien 54, N-6824 Mo i Rana, Norge
Telefon (mobil): 0047 474 53 902
E-post: dd@samiskmenighet.no

Redaktör, Norge:

Einar Sørliid Bondevik, adress samma som ovan

Ansvarig utgivare, Sverige:

Erik Gyll, Svenska kyrkan, 751 70 Uppsala.
E-post: erik.gyll@svenskakyrkan.se

Redaktionsråd:

Birgitta Ricklund, Sylvia Sparrock, Lisbeth Hotti,
Kajsa Åslin, Akar Holmgren och Bertil Jönsson

Prenumeration under 2022:

190 SEK

Avgiften betalas när faktura kommer

Adressändring och prenumeration

dd@samiskmenighet.no

Grafisk form & repro:

Verbum AB

Tryck:

Pressgrannar AB, Linköping, 2021

NÖÖRJEN GÆRHKOE Sveerjen gærhkoe

TEXTER OCH BILDER

till nummer 2 2022 av Daerpies Dierie
skickas senast 13 maj 2022
till dd@samiskmenighet.no

Fler samiska texter finns på
www.svenskakyrkan.se/harnosandsstift/
(klicka på Andra språk/Other languages)
www.svenskakyrkan.se
(klicka på Andra språk/Other languages)
www.samiskmenighet.no

FOTO: LARS JOHNSEN

Den beste meg i verden

Den folkekjære artisten Jahn Teigen døde i februar 2020. Han har formulert mange sangskatter som lever videre etter hans død. En av sangene hans heter «Den beste meg». Der er det et par strofer som lyder slik:
"Skal bli den beste meg i verden. Bedre kan jeg aldri bli ... Skal bli den beste meg i verden. En annen kan jeg aldri bli..."

For meg handler denne sangen dypst sett om at hver og en av oss må gjøre alt vi kan for å forvalte våre tildelte gaver, muligheter, evner og talenter på en så god måte som mulig.

Men det er ikke enkelt å finne ut hva man skal bli, f.eks. i forhold til yrke og utdanning. Mange bruker et helt liv på å søke og lete – og forhåpentlig finner de etter hvert ut hva som er den dype meningen med livet deres.

Sagt på en annen måte dreier det seg om å finne sin plass.

Og i mine tanker handler det om en helt bestemt plass i og med at vi alle er fullstendig unike fra Guds skaperhånd. På den bakgrunn er oppgaven vår å søke å finne vårt ståsted og vår livsoppgave – i forhold til oss

selv, i forhold til andre mennesker og i forhold til Gud.

Den svenske forfatteren og pastoren Tomas Sjödin er nettopp opptatt av dette. Han har skrevet en bok som har tittelen «Den som finner sin plass, tar ingen annens». Der forteller han bl.a. om teamet som han leder i det diakonale arbeidet for vanskeligstilte i Göteborg.

Og det som Sjödin her sier, – at vi ikke tar noen annens plass når vi finner vår egen plass –, fornemmer jeg at han har helt rett i.

For å komme på sporet av hva som er ens plass, bruker Sjödin og hans medarbeidere å stille tre spørsmål til dem som ønsker å delta i det veldedige arbeidet i Göteborg. Spørsmålene er som følger:

- 1) Hva vil du?
- 2) Hva har du å gi?
- 3) Hvordan vil du gjøre det?

Disse spørsmålene inngår i de faste rekrutteringssamtalene, Blomstresamtalene, som man kaller det i Sjödins arbeidsteam. Den bevisstgjøringsprosessen som disse spørsmålene setter i gang, gjør at flere får et bilde av hvor de vil gå – og som Sjödin skriver:

«For når man vet hvor man

vil, er det bare å begynne å gå, sette seg i bevegelse og stole på at en finner kraften til den lange vandringen og de krevende oppgavene langs veien. Energi er kraft i bevegelse. Det er retningen som er vesentlig, ikke skritt lengden eller hastigheten.»

Sjödin minner i denne sammenheng om ordene i 2. Timoteusbrev 1,6-7, der det står:

«Derfor vil jeg minne deg om dette: La Guds nådegave i deg flamme opp på nytt, den du fikk da jeg la hendene på deg! For Gud ga oss ikke en ånd som gjør motløs; vi fikk Ånden som gir kraft, kjærlighet og visdom.»

Sjödin påpeker i denne forbindelse at det er Gud som planter gavene i oss, at vi selv må la gavene flamme opp på nytt – og at det er viktig at noen utenforstående oppmuntrer og bevisstgjør oss i forhold til de gavene vi har fått.

Men dette handler vel egentlig om det samme som er innholdet i sangen til Jahn Teigen, gjør det ikke?

«Skal bli den beste meg i verden. Bedre kan jeg aldri bli ...

Skal bli den beste meg i verden. En annen kan jeg aldri bli ...»

Lykke til på ferden!

LARS JOHNSEN

Bijpeletekste

Samu-el reakede

Akten aejkien sjielmaalestahken mænngan, Hanna Sjielosne Jupmelen uvte tjööttjehti. Hearra Eli Äejvien teempelisnie oksebealesne stovlesne tjahkesjeminie. Dellie Hanna sårkosne

Äajvan rohkele jñh tjyöre. Altasasse dåajvohte: «Äejvie Sebaot! Vuartesjh dov sjovnen neavroeh jñh mujhtieh mannem jñh aellieh mannem äajaldehtieh; vedtieh munnjen baerniem. Dellie edtjem

baerniem Äajvan vedtedh guktie dñhte abpe jielemem Jupmelen gaagkijinie sjædta. Ij gåessie gænnah naan

rååhkesjimmie-nejpie edtjh dan äejjiem doehtedidh.» Hanna guhkiem Äajvan rohkele, jñh Eli tjahkan dan bangsemidie vuartesje. Sjeavohtslaakan rohkele guktie ajve bangsemh svihtjeh, jñh Eli ij gielem

govlh. Dellie ussjede mejtie Hanna geeruvnisnie jñh gihtjie: «Man guhkiem numhtie edtjh dååpedidh? Jierenh amma dellie!» Hanna dellie vaestede: «Ijje,

hearra, manne nyjsenæjja gie löövles sårkoem guadtam. Im vijnem jallh garretjaetsiem jovkeme. Mov sårkoem hov Äajvan båajhkoehatamme. Aellieh vñenhth manne nåake nyjsenæjja.

Mov sårkoe jñh mov vaassje-geajnoe mannem eevtjin soptsestidh.» Dellie Eli jeahta: «Vaedtsieh raefesne! Jisraelen Jupmele dutnjien vadta dam maam aanoehatamme.» Hanna dåajmetjelaakan

gæjhta jñh sårkohth vaadtsije. Dan mænngan byöpmedi.

Mubpien aereden varke tjuedtjielin jñh teempelisnie Äajvan rohkelin. Dan mænngan göötide vaadtsajin jñh Ramese böötin. Gosse Elkana jñh gämmebe Hanna dååkerdigan, Äejvie Hannam måjhtaji. Aerebe goh jaepie vaaseme, nåajsan sjidti jñh baerniem baersieldi.

Dellie naemhtie jehti: «Juktie Äejviem maanan mietie gihtjim», dellie Samueline nommestehti.

● I Sam 1,9-20

● Jeatjah bijpeleteksth maatah daesnie lohkedh: www.bibel.no

● Bijpeletekste jñh «Åssjalommesh» juakaldahkesne jñh eah sinsitnide jearohks.

Manifestationer - samiska kvarlevor och bildarkiv

Vid ljusmanifestationen deltog ett 50-tal personer. Ceremonin kommer att upprepas, men arrangörerna hoppas att det blir färre ljus att tända nästa år. Målet är att flera samiska kvarlevor redan har fått sin sista vila på de platser där de hör hemma.

FOTO MADELEINE KÖRÖSSY

I år är det hundra år sedan världens första statligt finansierade rasbiologiska institut slog upp sina dörrar i Uppsala. Institutet är nedlagt, men på universitetsbiblioteket Carolina Rediviva finns över 12 000 bilder i de rasbiologiska samlingarna. Och på universitetsmuseet Gustavianum finns samiska kvarlevor i kartonger. Nu kräver samer äganderätt till bilderna och begravning av kvarlevorna. Flera samiska föreningar planerade att hålla en manifestation

i januari med krav på samisk äganderätt till de samiska bilderna i det rasbiologiska bildarkivet, men manifestationen blev inställt på grund av pandemin. Trots det fick kravet en enorm massmedial uppmärksamhet med vittnesmål från samer som återupplever kränkningen av sina släktingar när de ser bilderna.

ALDRIG GLÖMMA

– Vi ska aldrig glömma gravplundringarna, skullmätningarna och fotograferingen av

samer, resande, romer och andra minoriteter. Vi menar att äganderätten till bilderna på samer bör överlämnas till Sametinget. Däremot har vi inga åsikter om var bilderna ska vara placerade. Det måste Sametinget avgöra, säger Madeleine Körössy, en av initiativtagarna till manifestationen och kassör i Amnesty Sápmis styrelse.

Sametingets styrelseordförande Håkan Jonsson, Jakt- och fiskesamerna, uttalade sig om bildarkivet i SVT Sápmi den 9 februari:

– Det är viktigt att begränsa tillgängligheten till det samiska materialet. Vi jobbar för att tillsätta ett etiskt råd med kompetenta personer och specialister som kan ha en plan för hur det här ska gå till.

NY MANIFESTATION I APRIL

Nu planerar Amnesty Sápmi, Sameföreningen i Stockholm, Samiska föreningen i Uppsala, Sápmi i Östergötland, Magasin DIKKO och Föreningen Fjärde världen en ny manifestation i april.

– Genom manifestationen vill vi visa Sametinget att det finns ett starkt stöd i det samiska samhället för de ska driva frågan om äganderätten, säger Eleonora Marsfjell, ledamot i Amnesty Sápmis styrelse och ordförande för Sápmi i Östergötland.

LJUSMANIFESTATION HEDRAR MINNET

På Uppsala universitet, i Gustavianums arkiv, finns kvarlevor efter 46 samer. Samlingarna är en påminnelse om Sveriges koloniala historia med rasbiologi och rasism gentemot samerna.

Söndagen den 20 februari hedrade Amnesty Sápmi och Samiska föreningen i Uppsala minnet av dessa samer. De tände 46 ljus i en stillsam manifestation med tal, jojk och en tyst minut.

– När vi begraver en familjemedlem väntar vi oss inte att prästen tillsammans med andra representanter från majoritetssamhället ska gräva upp graven för att ta med hela kroppen eller huvudet till en institution där någon ska handskas med kvarlevorna. Vad har den "forskningen" gett? Det måste vara slutforskat nu, och dessa människors kvarlevor måste återbördas, säger Eva Forsgren, ordförande för Samiska föreningen i Uppsala och ledamot i Amnesty Sápmis styrelse.

KERSTIN ANDERSSON